

Studieprogrammene

En beskrivelse og analyse av fagplaner og pensum
mv. ved BSV-utdanningene

Peter Forde Hougaard

© Høgskolen i Oslo og Akershus

Småskrift 2014 nr 3

Opplag trykkes etter behov, aldri utsolgt

HiOA,
Læringscenter og bibliotek,
Skriftserien
St. Olavs plass 4,
0130 Oslo,
Telefon (47) 64 84 90 00

Postadresse:
Postboks 4, St. Olavs plass
0130 Oslo

Adresse hjemmeside: <http://www.hioa.no/Om-HiOA/Nettbokhandel>
For elektronisk bestilling klikk Bestille bøker

Trykket hos Allkopi
Trykket på Multilaser 80 g hvit

Det må ikke kopieres fra denne bok i strid med åndsverkloven og fotografiloven eller i strid med avtaler om kopiering inngått med KOPINOR, Interesseorganisasjon for rettighetshavere til åndsverk. Kopiering i strid med lov eller avtale medfører erstatningsansvar og inndragning, og kan straffes med bøter eller fengsel.

INNHold

Innhold.....	3
1 Innledning.....	5
2 Sammenfatning.....	5
3 Rammeplanene.....	8
3.1 Hoved- og delemner i BSV-utdanningene.....	8
3.2 Felles innholdsdel for helse- og sosialfagutdanningene.....	11
3.3 Felles innholdsdel for BSV-utdanningene.....	12
4 Fagplanene.....	13
4.1 Organisering og operasjonisering i form av studieemner.....	14
4.1.1 Antall undervisningsemner og studiepoeng pr. emne.....	14
4.1.2 Enkeltstående emner eller fagintegreerte emner?.....	17
5 Felles emner og undervisning.....	22
5.1 Om bakgrunnen for fellesdelene.....	22
5.2 Felles emner og undervisning.....	22
6 Omfang av valgfag og muligheter for utenlandsopphold.....	26
6.1 Barnevernspedagogutdanningene.....	26
6.2 Sosionomutdanningene.....	27
6.3 Vernepleierutdanningene.....	28
7 Praksisperiodene.....	30
7.1 Praksisperiodenes tidspunkt i barnevernspedagogutdanningene.....	30
7.2 Praksisperiodenes tidspunkt i sosionomutdanningene.....	31
7.3 Praksisperiodenes tidspunkt i vernepleierutdanningene.....	31
7.4 Muligheter for å ha praksis sammen med andre BSV-utdanninger.....	32
8 Sosialfaglig forståelse og Læringsmål.....	34
9 Pensumlistene.....	36
9.1 Samme pensumbidrag innenfor samme utdanning på tvers av utdanningsinstitusjoner? ..	37
9.2 Samme pensumbidrag på tvers av BSV-utdanninger?.....	38
Referanser.....	40
Vedlegg.....	41
Forkortelser på utdanningsinstitusjoners navn benyttet i notatet.....	41
Oversikt over innhentede pensumlister.....	42

1 INNLEDNING

Dette arbeidsnotatet er deskriptivt: det beskriver de enkelte BSV-utdanningenes fagplaner og pensumlister. Det er å betrakte som grunnlagsmaterialet for annet arbeid gjort i prosjektet, men tegner i seg selv også et bilde av BSV-utdanningene på plannivået.

Formålet har vært å se om de enkelte utdanningsinstitusjonenes fagplaner og tilhørende pensumlister kan sies å være relativt sammenfallende eller om det foreligger store forskjeller mellom dem.

2 SAMMENFATNING

Notatet gir først en kort presentasjon av rammeplanene for de tre BSV-utdanningene og deres spesifisering av hoved- og delemner, samt krav om felles innholdsdel.

Kap. 4 tar for seg studieprogrammets organisering og operasjonalisering av rammeplanenes krav gjennom fagplanene. Ved gjennomlesning av fagplanene og tilhørende studiemodeller fremkommer det relativt store forskjeller i hvordan de enkelte utdanningsinstitusjonene har bygget opp studiene gjennom oppdelingen av rammeplanenes hoved- og delemener. Dette gjelder både sosionom-, barnevernspedagog- og vernepleierutdanningene. Vi finner relativt stor variasjon både når det gjelder *hvor mange studieemner* de enkelte studieprogrammene har, *størrelsen* på studieemnene, *sammensetningen* av rammeplanenes hoved- og delemner som er integrert inn i samme studieemne, samt *rekkefølgen* av studieemne i løpet av de treårige studieløpene.

I kap. 5 ser vi på hvorvidt utdanningsinstitusjonene som tilbyr flere BSV-utdanninger gjennomfører felles studieemner og/eller undervisning på tvers av studieprogram. Vi finner stor variasjon også her, hvor HiOA ikke har noen felles studieemner eller undervisning på tvers av noen av BSV-programmene, mens Høgskolen i Voldas sosionom- og barnevernspedagogutdanninger har halvparten av studieemnene felles. I noen tilfeller gjennomføres utenlandsopphold sammen med andre studieprogram. Dette gjelder eksempelvis sosionom og barnevernsutdanningene ved HiOA, som i det ordinære studieløpet ikke har noen felle studieemner og ved Høgskolen i Sogn og Fjordane.

Kap. 6 ser på hvorvidt det er stort innslag av valgfag i de forskjellige BSV-studieprogrammene og muligheter for utenlandsopphold. Kun to av 11 barnevernspedagogutdanninger har valgfag i det ordinære studieløpet. Blant sosionomutdanningene er tilsvarende tall fire av 12, mens ingen av vernepleierutdanningene har valgfag i det ordinære studieløpet. Når det gjelder utenlandsopphold tilbyr 9 av 11 barnevernspedagogutdanninger mulighet for det. Tilsvarende tall for sosionomutdanningen er seks av 12 og for vernepleierutdanningene fire av 12.

Kap. 7 gir en oversikt over når de forskjellige studieprogrammene har lagt praksisperiodene i løpet av studiene. I alle de tre utdanningene varierer den tidsmessige plasseringen av praksisperiodene, samtidig som antallet praksisperioder varierer. Fem av 11 barnevernspedagogutdanninger har praksis kun i ett semester, fem har to semester med relativt mye praksis, mens ett program har en kort introduksjonspraksis i andre semester og hovedperioden av praksis foregår i fjerde semester. Tilsvarende variasjon finner en i sosionomutdanningene. I vernepleierutdanningene varierer antall semester med praksisperioder fra to til fire.

Kapitlet gir også en oversikt over når praksisperiodene tidsmessig er lagt i forhold til de andre BSV-utdanningen ved samme institusjon, for så å se om studenter fra forskjellige studieprogrammer kan ha praksis sammen. Vi finner at ved en del utdanningsinstitusjoner er praksisperiodene ved de forskjellige studieprogrammene lagt i samme semester, men hovedinntrykket er at praksisperiodene i liten grad er koordinert med hensyn til felles praksis for studenter fra forskjellige utdanninger. Oversikten er dog for grovmasket for å konkludere, blant annet fordi flere av praksisperiodene er av kortere varighet og praksisperiodene dermed kan være lagt tidsmessig forskjellig innenfor samme semester.

I kap. 8 spør vi om de enkelte utdanningsinstitusjonenes og studieprogrammenes forståelse av sosialfaglig kompetanse og arbeid nedfelles eller kommer til uttrykk i fagplanene, og om dette i så fall varierer. Fordi fagplanene i det vesentligste benytter seg av generelle formuleringer om formålet med utdanningen og tilhørende læringsmål, er det i liten grad mulig å spore forskjeller mellom de forskjellige utdanningsinstitusjonenes forståelse i disse.

Kap. 9 ser på utdanningenes pensumlister. Hovedinntrykket er at svært mye av pensum er artikler og enkeltstående kapitler/ korte utdrag fra bøker. Slik sett fremstår pensumlistene

som relativt fragmenterte. Dette gjelder alle pensumlistene. Basert på analyser av hovedbøker ser vi på 1) hvorvidt de forskjellige pensumlistene har stort sammenfall av litteratur innenfor samme utdanning på tvers av utdanningsinstitusjoner og 2) sammenfall på tvers av de tre BSV-utdanningene.

Det er et visst sammenfall av litteraturen knyttet til utdanningenes kjernefag (hhv. sosialpedagogikk, sosialt arbeid og habilitering/rehabilitering) og metoder som studieprogrammene ved forskjellige utdanningsinstitusjon benytter seg av. Dette ser ut til å være tydeligst innenfor barnevernspedagogutdanningene.

Det er også innenfor *temaet* barnevern hvor en finner samme pensumbidrag i både sosionom- og barnevernspedagogutdanningene. Ellers ser det ut som det er relativt lite overlapp på tvers av utdanningene. Unntakene er ved de utdanningene hvor store deler av studieprogrammene er like og undervisningen er felles, hvor det følger at store deler av pensum er identiske.

3 RAMMEPLANENE

De tre BSV-utdanningene (Barnevernspedagog-, sosionom- og vernepleierutdanningen) er underlagt hver sin nasjonale rammeplan. Rammeplanene setter standardene for hver enkelt av utdanningene. Rammeplanene inneholder mål for hva de forskjellige utdanningene skal kvalifisere til, utdanningenes omfang og innhold¹. Ut fra rammeplanene skal utdanningsinstitusjonene utforme fagplaner. Før vi går nærmere inn på analysene vi har gjort med utgangspunkt i de enkelte fagplanene begynner vi med å vise til noen elementer fra BSV-utdanningenes rammeplaner som er relevante for analysene vi senere presenterer. Rammeplanene spesifiserer hvor mange studiepoeng utdanningen skal inneholde og hvilke emner som skal inngå i utdanningene. Alle utdanningene har et omfang på 180 studiepoeng. Hver av rammeplanene har en felles innholdsdel og en utdanningsspesifikk del.

3.1 HOVED- OG DELEMMER I BSV-UTDANNINGENE

Rammeplanene spesifiserer hvilke emner som skal inngå i de enkelte utdanningene og omfanget av disse. Utdanningene er treårige, og inneholder emner tilsvarende 180 studiepoeng. Av disse utgjør 120 studiepoeng utdanningsspesifikke emner, 30 studiepoeng i emner felles med helse- og sosialfagutdanningene², og 30 studiepoeng som er felles for BSV-utdanningene. For hvert av emnene som oppgis i rammeplanene følger det en beskrivelse av hva de skal, bør eller kan inneholde. I barnevernspedagog- og sosionomutdanningenes rammeplaner gis det relativt fylldige beskrivelser av hva innholdet skal være, mens rammeplanen for vernepleierutdanningen har noe kortere beskrivelser.

Vernepleierutdanningens rammeplan er totalt sett også langt kortere (totalt 12 sider) enn de to andre (Barnevernspedagogutdanningens har 36 og sosionomutdanningen 38 sider). Dette skyldes blant annet at de to sistnevnte har flere sider lange beskrivelser av de historiske utviklingstrekkene for utdanningene og deres oppgaver og ansvar.

---

¹ Rammeplanene for Barnevernspedagog- og sosionomutdanningene har i tillegg til dette mer utfyllende beskrivelser av blant historiske utviklingstrekk ved utdanningene, yrkesfeltet og samfunnsutviklingen, noe en ikke finner i Rammeplan for vernepleierutdanning.

² I tillegg til BSV-utdanningene, er dette sykepleier-, ergoterapeut-, fysioterapeut- og radiografutdanningene.

De tre utdanningenes hoved- og delemner gjengis nedenfor. Deretter gjengis fellesemnene, hhv. For helse- og sosialfagutdanningene og BSV-utdanningene

Oversikt over hoved og delemner i barnevernspedagogutdanning

1 Samfunnsvitenskapelige emner	33 studiepoeng
A Stats- og kommunalkunnskap, helse- og sosialpolitikk hvorav 9* studiepoeng fra fellesemner	15
B Vitenskapsteori og forskningsmetode*	6
C Sosiologi og sosialantropologi**	12
2 Juridiske emner	15 studiepoeng
A Rettssystemet, juridisk metode og forvaltningsrett**	9
B Barnevernsrett og andre sentrale rettsområder	6
3 Psykologiske emner og helsefaglige emner	33 studiepoeng
A Generell utviklings- og sosialpsykologi	15
B Klinisk psykologi og psykisk helsearbeid	12
C Pediatri og sosialmedisin	6
4 Pedagogiske emner	24 studiepoeng
A Generell- og spesialpedagogikk	12
B Sosialpedagogikk	12
5 Sosialpedagogisk arbeid med barn og unge	75 studiepoeng
A Etikk og yrkesrolle hvorav etikk 9* studiepoeng fra fellesemner	12
B Kommunikasjon, samhandling og konfliktløsning hvorav 6* studiepoeng fra felles emner	15
C Barnevernstiltak	9
D Miljøarbeid	15
E Aktivitetsfag	15
F Arbeid med grupper, organisasjoner og nettverk**	9

Oversikt over hoved og delemer i sosionomutdanning

1 Samfunnsvitenskapelige emner	54 studiepoeng
A Stats- og kommunalkunnskap hvorav 9* studiepoeng fra fellesemner	15
B Sosialpolitikk og sosialøkonomi	12
C Sosiologi og sosialantropologi hvorav 12** studiepoeng er felles med barnevernspedagog- og vernepleierutdanningen	15
D Sosialmedisin	6
E Vitenskapsteori og forskningsmetode*	6
2 Psykologiske emner	18 studiepoeng
A Generell utviklings og sosialpsykologi	12
B Klinisk psykologi og psykisk helsearbeid	6
3 Juridiske emner	18 studiepoeng
A Rettssystemet, juridisk metode og forvaltningsrett**	9
B Sosialrett og andre relevante rettsområder	9
4 Sosialt arbeid- grunnelementer	39 studiepoeng
A Teoretiske perspektiver på sosial arbeid	9
B Etikk og yrkesrolle hvorav etikk 9* studiepoeng fra fellesemner	12
C Kommunikasjon, samhandling og konfliktløsning hvorav 6* studiepoeng fra felles emner	18
5 Sosialt arbeid- arbeidsmåter	51 studiepoeng
A Sosialt arbeid på gruppe- og samfunnsnivå herunder "Arbeid med grupper, organisasjoner og nettverk" 9** studiepoeng fra felles for barnevernspedagog- og vernepleierutdanningen	24
B Sosialt arbeid sammen med enkeltpersoner og familier	27

* Delemer fra rammeplanenes generelle del- fellesemner med helse- og sosialfagutdanningene

**Delemer felles for BSV-utdanningene

Oversikt over hoved og delemner i vernepleierutdanning

1 Samfunnsvitenskapelige og juridiske emner	42 studiepoeng
A Stats- og kommunalkunnskap, helse- og sosialpolitikk*	12
B Sosiologi og sosialantropologi**	12
C Juss**	12
D Vitenskapsteori og forskningsmetode*	6
2 Psykologiske emner og pedagogiske emner	24 studiepoeng
A Generell utviklings- og sosialpsykologi	12
B Generell pedagogikk og sosialpedagogikk	12
3 Helsefaglige emner	42 studiepoeng
A Medisinske og naturvitenskapelige emner	20
B Pleie og omsorg	15
C Psykisk helsearbeid	10
4 Miljøarbeid og habiliterings- og rehabiliteringsarbeid	69 studiepoeng
A Fagets utvikling, ideologi, etikk og yrkesrolle*	15
B Ferdighets- og adferdslæring	18
C Velferdsarbeid	12
D Arbeid med grupper, organisasjoner og nettverk**	9
E Kommunikasjon, samhandling og konfliktløsning**	15

Oversikten viser at sosionom- og barnevernspedagogutdanningen opererer med fem hovedemner, mens vernepleierutdanningen har fire. Defineringen av hovedemnene er i stor grad forskjellige. Sosionom- og barnevernspedagogutdanningen har ett hovedemne (Samfunnsvitenskapelige emner) med samme benevnelse, men innholdet er ulikt.

3.2 FELLES INNHOLDSDEL FOR HELSE- OG SOSIALFAGUTDANNINGENE

Fra 1990-tallet har rammeplanene for de kortere profesjonsutdanningene stilt krav om felles innholdsdel. Hensikten har vært å stimulere til mer samordnet undervisning i felles fagstoff og trening i tverrfaglig samarbeid i utdanningsløpet (Kunnskapsdepartementet 2012).

Helse- og sosialfagutdanningene³ har en felles innholdsdel som utgjør 30 studiepoeng, som er delt opp i hoved- og delemner. Formålet med den felles innholdsdelen er å «*bidra til at*

³ I tillegg til BSV-utdanningene, er dette sykepleier-, ergoterapeut-, fysioterapeut- og radiografutdanningene.

studentene tilegner seg nødvendig kunnskap og forståelse i en felles referanseramme for yrkesutøvere i helse- og sosialtjenestene», som kan «danne basis for utvikling av felles holdninger og noen felles ferdigheter» (2005:10).

Rammeplanene angir deretter at utdanningene «kan legge forholdene til rette for at studentene gjennom ulike fellestiltak får trening i tverrfaglig samarbeid allerede i utdanningsperioden. Eksempelvis kan det legges til rette for arbeid på tvers av utdanninger, felles seminarer og temadager».

Felles innholdsdel for helse- og sosialfagutdanningene er gjengitt nedenfor (Uthevet skrift er hovedemner).

1 Vitenskapsteori, forskningsmetode og etikk	15 studiepoeng
1A Vitenskapsteori og forskningsmetode	6 studiepoeng
1B Etikk	9 Studiepoeng
2 Samfunnsfaglige emner	15 studiepoeng
2A Stats- og kommunalkunnskap, helse- og sosialpolitikk	9 Studiepoeng
2B Kommunikasjon, samhandling og konfliktløsning	6 Studiepoeng

I rammeplanene for sosionomutdanning (2005:9) og barnevernspedagogutdanning (2005:10) står det å lese at omfanget «av emnene i den felles innholdsdelen angir en felles minstestandard», mens det i Rammeplan for vernepleierutdanning (2005:4) står det i tilknytning til felles innholdsdel at «det legges til grunn at institusjonene legger til rette for felles undervisning på tvers av utdanningene der det er mulig». Hvorvidt institusjonene faktisk har felles undervisning, pensum og praksis kommer vi tilbake til, men det er altså en viss forskjell hvilken status den felles innholdsdelen har i de tre utdanningenes rammeplan.

3.3 FELLES INNHOLDSDEL FOR BSV-UTDANNINGENE

I tillegg til felles innholdsdel for helse- og sosialfagutdanningene, har BSV-utdanningene 30 studiepoeng felles. Disse er gjengitt nedenfor.

Sosiologi og sosialantropologi	12 studiepoeng
Rettssystemet, juridisk metode og forvaltningsrett	9 studiepoeng
Arbeid med grupper, organisasjoner og nettverk	9 studiepoeng

4 FAGPLANENE

Utdanningsinstitusjonene benytter forskjellige begreper for det Rammeplanene kaller *fagplaner*: fagplan, studieprogram, studieplan og studiemodell. Vi har innhentet alle fagplanene for heltidsstudieprogrammene for BSV-utdanningene, slik de har vært presentert på utdanningsinstitusjonenes nettsider. Dette utgjør til sammen 35 fagplaner, fordelt på

- 11 fagplaner fra barnevernspedagogutdanningene,
- 12 fagplaner fra sosionomutdanningene og
- 12 fagplaner fra vernepleierutdanningene.

Innhenting av fagplanene har vært gjort i perioden mai-juni 2013. Ved noen utdanningsinstitusjoner og studieprogrammer har det kun vært mulig å innhente fagplaner for siste påbegynte kull, da det kun har vært dette som har ligget tilgjengelig på institusjonenes nettsider. Sammenlikningen mellom utdanningene har som følge av dette en viss usikkerhet, da det kan ha blitt gjort endringer de siste to årene som dermed ikke er fanget opp av her.

I Rammeplan for hhv. barnevernspedagogutdanning (2005:4) og sosionom (2005:4) er følgende formulering å finne:

Høgskolene utarbeider fagplaner på basis av rammeplanen. Fagplanen skal beskrive faglig innhold ut fra hoved- og delemerer i rammeplanen og gi et utfyllende bilde av emnene. Arbeids- og undervisningsformer skal beskrives, likeledes vurderingsformer og krav for å gå opp til eksamen. Fagplanen skal gi utfyllende opplysninger om organisering, studieprogresjon, eventuelle praksisformer og forholdet mellom teori og praksis. Pensumlister skal angis i fagplanen.

Rammeplan for vernepleierutdanning (2005:3) har tilsvarende formulering:

Med utgangspunkt i rammeplanene utarbeider institusjonene fagplaner som viser hvordan de organiserer og tilrettelegger studieprogrammene innenfor de grenser rammeplanen fastsetter.

Med dette som utgangspunkt har vi sett på hvordan de forskjellige utdanningsinstitusjonene har organisert og strukturert studieprogrammene. Måten rammeplanenes emner er «implementert» eller «satt sammen» i de forskjellige studieprogrammene skal altså fremkomme i fagplanene. Fagplanene er derfor viktige dokumenter for å kunne sammenlikne utdanningene, og for å se om de innretter seg forskjellig, både organisatorisk og innholdsmessig.

4.1 ORGANISERING OG OPERASJONALISERING I FORM AV STUDIEEMNER

Spørsmålet som stilles her er hvordan operasjonaliserer de enkelte institusjonene rammeplanenes emner til fagplaner; er disse like eller forskjellige mellom utdanningsinstitusjonene? Som vist ovenfor benytter rammeplanene seg av hoved- og delemner med angivelser av hvor mange studiepoeng hver av delene skal ha. Vernepleierutdanning har fire hovedemner, for de to andre utdanningene er det fem hovedemner.

Det ligger ingen spesifikke føringer på hvordan disse emnene skal «henge sammen», det er opp til hver enkelt utdanningsinstitusjon og studieprogram. Ved gjennomlesning av fagplanene og tilhørende studiemodeller fremkommer det relativt store forskjeller på hvordan de enkelte utdanningsinstitusjonene har bygget opp studiene gjennom oppdelingen av rammeplanenes hoved- og delemener. Dette gjelder både sosionom-, barnevernspedagog- og vernepleierutdanningene.

Forskjellene sees både når det gjelder *hvor mange undervisningsemner* de enkelte studieprogrammene har, *sammensetningen* av hvilke av rammeplanenes hoved- og delemner som er integrert i samme emne, samt rekkefølgen av disse. Også når det gjelder plasseringen av praksisperioden i løpet av studieløpene er det store variasjoner innad i samme BSV-utdanning. Vi skal se litt nærmere på dette i det følgende.

- Antallet og omfanget av (i form av studiepoeng) de enkelte undervisningsemner
- Det faglige innholdet i hvert enkelt (undervisnings-)emne i betydningen om de er fagintegrerte eller ikke.

4.1.1 Antall undervisningsemner og studiepoeng pr. emne.

Som det fremgår av tabellene nedenfor, som beskriver antall studieemner, er det stor variasjon i studieprogrammenes oppbygging. Det er flere av studieprogrammene som kun har seks emner som avgir studiepoeng, mens Høgskolen i Molde ser ut til å ha hele 21 eller 26 studieemner, avhengig av hvordan man leser fagplanen deres.

Tabellene nedenfor angir også det minste og største studiepoenggivende studieemne i hvert av studieprogrammene. Hvor mange studiepoeng hvert emne gir varierer mye. Mens vernepleierutdanningen ved Molde har ett emne tilsvarende 1,5 studiepoeng (en ukes introduksjonspraksis), og har største studiepoenggivende emne på femten studiepoeng, har

HiNT et emne på 7 studiepoeng og ett på 45 studiepoeng. Svært mange av utdanningene har dog flest studieemner som gir 10-20 studiepoeng (antallet fremkommer ikke i tabellen). Samtidig er det ikke helt enkelt å sammenlikne disse størrelsene, da det ved flere utdanninger er vurderingsordninger som innbefatter flere av emnene samtidig. Høgskolen i Molde har eksempelvis mappeeksamen som vurderingsordning, hvor mappevurderingen for første studieår dekker flere emner og gir 46 studiepoeng, samtidig som fagplanen beskriver 21 emner hvorav det største er på 15 studiepoeng. Det må derfor tas forbehold om at tilsvarende ordninger kan gjelde ved andre utdanninger uten at dette fremkommer i disse oversiktene.

Andre måter å organisere studieprogrammene på er f. eks. sosionomutdanningen ved Høgskolen i Sør-Trøndelag som har åtte emner, hvorav fire emner er på 15 studiepoeng, fire er 30 studiepoeng. Sosionomutdanningen ved Universitetet i Agder har 14 forskjellige emner, og hovedvekten av disse er 10 studiepoengs emner, og det mest omfattende emnet er på 30 studiepoeng. Sosionomutdanningen ved Universitetet i Tromsø (Høgskolen i Finnmarks) har seks emner, hvert på 30 studiepoeng.

Noe tilsvarende variasjon finner vi ved de andre utdanningsinstitusjoner.

Sosionomutdanningen ved Høgskolen i Bergen har organisert rammeplanenes felles innholdsdel for helse – og sosialutdanningene som fellesundervisning og gruppearbeid, uten at disse gir selvstendige studiepoeng.

BARNEVERNSPEDAGOGUTDANNINGENE

Barnevern	Ant. Emner	Minste emne (sp)	Største emne (sp)	Kommentar
HiH	6	25	35	
HiL	6	15	60	
HiOA	7	15	40	
HiSF	9	10	30	
HiST	7	15	33	
HiT	10	10	30	
HVO	7	15	30	
HiØ	12	5	30	
UiN	12	10	30	
UiS	7	10	30	
UiT (HiF)	6	30	60	
SPREDNING	6-12	5-30	30-60	

Ved barnevernspedagogutdanningene varierer tallet på emner fra 6 til 12 - ved tre institusjoner er det 6 emner, mens to har 12 emner. Minste emne varierer i størrelse fra 5 til 30 studiepoeng, mens variasjonen i størrelsen på største emne er fra 30 – 60 studiepoeng.

SOSIONOMUTDANNINGENE

Sosionom	Ant. emner	Minste emne (sp)	Største emne (sp)	Kommentar
DHS	14	10	30	
HiB	16	15 (0)	15	To tverrfaglige emner med helse og sosialfagutdanninger gir ikke studiepoeng
HiL	7	15	30	
HiOA	12	5	30	
HiSF	10	10	30	
HiST	8	15	30	
HVO	7	15	30	
HiØ	11	10	30	
UiA	14	10	30	
UiN	12	10	30	
UiS	8	10	30	
UiT (HiF)	6	30	60	
SPREDNING	6-16	5-30	15-60	

Også ved sosionomutdanningene varierer tallet på emner – fra 6 til 16 - ved fem institusjoner er tallet på emner lavere enn 10. Minste emne varierer i størrelse fra 5 til 30 studiepoeng, mens variasjonen i størrelsen på største emne er fra 15 – 60 studiepoeng.

VERNEPLEIERUTDANNINGENE

Vernepleier	Ant. emner	Minste emne (Sp)	Største emne (sp)	Kommentar
DHS	11	10	20	
HiB	16	10 (0)	20	To tverrfaglige emner med helse og sosialfagutdanninger gir ikke studiepoeng
HiH	10	10	25	
HiL	9	15	45	
HiM	21	1,5	15	Har i tillegg 5 "Gjennomgående emner". Har fagintegreerte mappeeksamener på 28-46 sp.
HiNT	7	15	45	
HiOA	16	10	15	
HiSF	9	10	30	
HiST	9	10	38	
HiT	10	10	30	
HiØ	13	10	15	
UiA	13	5	30	
SPREDNING	7-21	1,5-15	15-45	

Ved vernepleierutdanningen varierer tallet på emner fra 7 til 21 - fire institusjoner har mindre enn 10 emner, mens bare en institusjon har mer enn 16 emner. Minste emne varierer i størrelse fra 1,5 til 15 studiepoeng, mens variasjonen i størrelsen på største emne er fra 15 – 45 studiepoeng.

Alt i alt, barnevernspedagogutdanningene opererer gjennomgående med færre emner, enn de to andre utdanningene. Det er mindre systematiske forskjeller i størrelsene på emnene.

4.1.2 Enkeltstående emner eller fagintegreerte emner?

Ved de fleste av studieprogrammene er flere av emnene *fagintegreerte*. I det ligger det at ett enkelt studiepoenggivende studieemne (i fagplanen) inneholder flere delemerner hentet fra gjeldende rammeplan.

Hvordan dette er «koblet sammen» varierer mye mellom studieprogrammene. Hvilke emner som er koblet sammen når og hvor, fremstår i flere av studieprogrammenes fagplaner å være vanskelig å følge. Konsekvensen er at det dermed også er vanskelig å sammenlikne de enkelte studieprogrammene med hverandre.

Vi vil presentere noen av de løsningene som vi har funnet blant utdanningene.

Sosionomutdanningen ved **Universitetet i Agder** er blant de studieprogrammene som har flest emner (14), og studieemnene i studieprogrammet fremstår som enkeltstående fagemner. Eksempler på disse studieemnene (som hver avgir 10 studiepoeng) er blant annet *Innføring i sosialt arbeid*, *Innføring i sosiologi*, *Velferds sosiologi*, *Psykologiske emner* og *Organisasjonsteori og analyse*. Hver av disse avsluttes med en enkeltstående eksamen.

Ved sosionomutdanningen ved **Universitet i Tromsø** (tidligere Høgskolen i Finnmark) er alle studieemnene på 30 studiepoeng, der alle inneholder hele eller deler av flere hoved- og delemner fra rammeplanen. Tabellen nedenfor viser hvordan Rammeplan for sosionomutdanningens fem hovedemner og dertil hørende delemner fordeles ut i hvert av studieårene ved UiT (HiF) (Hentet fra Fagplan for Bachelor i Sosialt arbeid, UiT (HiF) 2012).

Rammeplanens krav til innhold i bachelor i sosialt arbeid utgjør 180 studiepoeng, og deler studiet inn i fem hovedemner, med tilhørende delemner. Det henvises til Rammeplan og forskrift for 3-årig sosionomutdanning, UFD 01.12.2005, for ytterligere informasjon om emnene:

Studiepoeng	Hoved- og delemer	1. år	2. år	3. år
42	Samfunnsvitenskapelige emner	17	10,5	14,5
7,5	Stats- og kommunalkunnskap	4	1	2,5
4	Helse- og sosialpolitikk	4		
10	Sosialpolitikk og sosialøkonomi		5	5
7	Sosiologi	4,5		2,5
4,5	Sosialantropologi	4,5		
4,5	Sosialmedisin		4,5	
4,5	Vitenskapsteori og forskningsmetode			4,5
13,5	Psykologi og helsefag	9		4,5
9	Generell-, utviklings- og sosialpsykologi	9		
4,5	Klinisk psykologi og psykisk helsearbeid			4,5
14	Juridiske emner	5	6	3
7	Rettsystemet, juridisk metode og forvaltningsrett	3	4	
7	Barnevern- sosial- og andre relevante rettsområder	2	2	3
30	Sosialt arbeid - grunnelementer	17	6	7
7	Teoretiske perspektiver på sosialt arbeid	7		
9	Etikk og yrkesrolle	3	3	3
14	Kommunikasjon, samhandling og konfliktløsning	7	3	4
38,5	Sosialt arbeid - arbeidsmåter	12	7,5	19
18	Sosialt arbeid på gruppe- og samfunnsnivå	5	3	10
20,5	Sosialt arbeid sammen med enkeltpersoner og	7	4,5	9
30	Praksisstudier		30	
12	Bacheloroppgave			12
180	SUM	60	60	60

Denne fordelingen av delemner er igjen organisert på studieprogrammets seks studieemner, med et ett fagintegrert studieemne pr. semester (se neste figur).

2.1 Emneplan 1. semester med vurderingsformer og læringsutbytte.

Introduksjon til sosialt arbeid som fag og yrke I	
Stikkord for semesteret: sosiologens yrkesrolle på ulike arbeidsfelt profesjonsutøvelse og personlig dannelse	
Fagemner/studiepoeng	Innhold i fagemner
Sosialt arbeid: 14 sp	Basiskunnskap og refleksjon
Samfunnsvitenskapelige emner: 9 sp	Basiskunnskaper i delemnene sosiologi sosialantropologi
Psykologi og helsefag: 7 sp	Basiskunnskap i psykologi

Emnet *Introduksjon til sosialt arbeid som fag og yrke*, som er et av disse seks emnene, avsluttes med en skriftlig individuell eksamen, hvor det testes på alle delemnene. Det varierer hva slags vurderingsform som er knyttet til hvert enkelt studieemne.

Høgskolen i Molde (HiM) har utarbeidet en oversikt for vernepleierutdanningen for hvordan studiepoengene fra 21 (evt. 26 jf. kommentar ovenfor) emner er fordelt utover det treårige studieløpet i en matrise. Matrisen som vises her (hentet fra fagplan for

Vernepleierutdanning, 2012) er et eksempel på hvordan rammeplanens enkeltemner operasjonaliseres. Som det fremkommer av matrisen er de 21 emnene fordelt utover i det treårige løpet.

VEDELEGG 1: Studiepoeng
Fra rammeplan til fagplan

Rammeplanens emner	1. året - Samhandling og velferd							2. året - Miljø og relasjoner							3. året - Samfunn og samarbeid							SUM	
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21		
1A Stats- og komm.kunnskap, helse- og sosialpolitikk	12sp	1,00					2,50									2,00		3,75	2,00		0,75	12,0	
1B Sosiologi og sosialantropologi	12sp	0,50				0,50	3,75	0,25							1,50	0,50		2,25	2,00		0,75	12,0	
1C Jus	12sp	1,00		0,50		0,50	0,50		0,50	0,25			0,50	1,00	1,00		1,00	3,00	1,00		0,75	12,0	
1D Vitensk.teori og forskn.metode	6sp			0,25										0,25					1,00	2,50	2,00	6,0	
2A Generell-, utv. & sos.psykologi	12sp	1,00		0,50	1,75	2,25		1,00	1,00			0,50	1,00	0,50		0,50	0,50		0,75		0,75	12,0	
2B Generell pedagogikk og sos.ped	12sp	1,00		1,25	0,75	2,50			1,50					1,00	0,50	1,00	0,50	0,50		0,50	1,00	12,0	
3A Medisinske og naturvitensk. e.	21sp	0,25			1,00	1,00	5,75	0,25	0,50	1,50	4,50	0,75	1,50	1,25	1,00		0,25		0,50	1,00	1,00	21,0	
3B Pleie og omsorg	15sp						4,50	0,50	0,50	2,00	2,75		1,75	0,50		1,00				0,75	0,75	15,0	
3C Psykisk helsearbeid	9sp					0,75	0,50	0,50	0,50	0,25	1,00	3,00		1,00			0,25		0,50		0,75	9,0	
4A Fagets utv., ideologi, etikk og yrkesrolle	15sp	1,75	1,50	0,75		0,50	1,00		1,00	0,25	0,25		1,00	1,00	0,50	0,50		1,00		1,00	0,50	2,50	15,0
4B Ferdighets- og atferds læring	18sp	1,00		1,25	1,50	1,00	1,00		3,25		1,00		1,00	3,00	1,00	0,50				1,00	1,50	18,0	
4C Velferdsarbeid	12sp	1,00		0,75		0,75	0,75	1,00			0,25	0,25	2,00	3,00	0,25			0,50		1,00	0,75	12,0	
4D Arbeid med grupper,	9sp	1,00		0,25		0,25		0,50			0,25		0,50	0,50		0,50	0,50	1,00	0,50	2,00	0,75	9,0	
4E Kommunikasjon, samhandling og konfliktløsning	15sp	1,50		0,50	1,00	0,50	1,00		1,00	0,25	0,75	1,00	0,75	1,50	0,75	0,50		2,00		1,00	1,00	15,0	
180sp		11,0	1,5	6,0	6,0	10,5	15,0	10,0	10,0	5,0	10,5	6,0	9,0	15,0	4,5	6,5	5,0	6,0	9,5	15,0	3,0	15,0	
							60								60							60	180
							Funksjonshemning, utviklingshemning og samfunn Helse og omsorg 1								Vernepleierens Arbeidsmodell – VerA 2							Vernepleierens Arbeidsmodell – VerA 3	
							Vernepleierens Arbeidsmodell – VerA 1								Praktis 4 – Menneker med utviklingshemning (10 u.)							Praktis 5 – Fordypningspraktis (11 uker)	
							Praktis 2 – Praktis i skole og barnehage (7 uker)								Funksjonshemning, aktivitet og deltakelse							Samfunn, organisering og forvaltning	
							Praktis 3 – Pleie og miljøarbeid (7 uker)								Praktis 1 – Vernepleierens yrkesrolle (1 uke)							Samhandling og tverrprofesjonelt samarbeid	
							Vernepleierens Arbeidsmodell – VerA 1								Studentrollen og vernepleierrollen							Vernepleieren som leder og aktør	

Vernepleierutdanningen ved Høgskolen i Molde eksaminerer/ testes studentene gjennom fagintegreerte mappeeksamener og enkeltstående tester. Den største av disse er 1. årseksamen som gir en uttelling på 46 studiepoeng. Nedenfor følger oversikten over eksamen og tester ved vernepleierutdanningen ved HiM.

Oversikt over eksamener og tester:

Semester	Eksamen/prover/tester	Kode	Studiepoeng	Karakter	Antall timer	Type eksamen/test	Hjelpemidler	Sensor	Klageadgang	Krav i forhold til studieprogresjon
1.sem	Test i medikamentregning*	VPL111	2	Bestått/ Ikke bestått 100 % riktig svar	3t	Skoletest	Kalkulator uten minne	Intern	Ja	Bestått for å kunne gå ut i 2.årspraksis
2.sem	Kunnskapstest i anatomi og fysiologi og biokjemi	VPL024	0	Bestått/ Ikke bestått	1t	Skoletest		intern	nei	Bestått for å kunne fortsette i 2. studieår
2. sem	1. årseksamen - mappe	VPL122	46	Bokstav	-	Skriftlig innlevering og ***muntlig presentasjon/ høring	Vurderingsmappe ***Disposisjon over muntlig presentasjon	Intern/ekstern	Skriftlig del/foreløpig karakter: Ja Muntlig: Nei	Bestått for å kunne fortsette i 2.studieår
2.sem	Praksistest: Test i pleieprosedyrer, etikk og kommunikasjon **	ingen	0	Bestått/ Ikke bestått	1 dag	Praksistest/ arbeidskrav i øvingsavdeling	Ingen	Intern	Nei	Bestått for å kunne gå ut i praksis i sykehjem/hjemmesykepleie
4. sem.	Kunnskapstest psykologi, pedagogikk og miljøarbeid	VPL023	0	Bestått/ Ikke bestått	1t	Skoletest	Ingen	Intern	Nei	Bestått for å kunne fortsette i 3.studieår
4. sem.	2. årseksamen - mappe	VPL033	34,5	Bokstav	-	Skriftlig innlevering og Skriftlig presentasjon/skoleeksamen	Vurderingsmappe	Intern/ekstern	Ja	Bestått for å kunne fortsette i 3.studieår
6.sem	3. årseksamen - mappe	VPL144	28.5	Bokstav	-	Skriftlig innlevering og muntlig presentasjon/høring***	Vurderingsmappe Disposisjon over muntlig presentasjon***	Intern/ekstern	Skriftlig del/foreløpig karakter: Ja Muntlig: Nei	
	Bacheloroppgave	VPL05	15	Bokstav	4 uker	Hjemmeeksamen	Ja	Intern/ekstern	Ja	

* Test i medikamentregning blir avvirket tre ganger for praksis i sykehjem/hjemmebaserte tjenester.

** Praksistest: Obligatoriske oppgaver må være gjennomført og levert for studenten får gå opp til praksistest.

*** Muntlig presentasjon og høring: vanligvis ca. 45 min. per student. Studenten får cirka 20 minutter til å presentere vurderingsmappa. Resten av tida går til spørsmål fra sensorene. Studenten kan ta med en disposisjon (1-2 sider) over de 20 min. de har til å presentere vurderingsmappen.

Nye og utsatte tester og eksamener blir vanligvis avvirket før semesterstart i august.

Eksemplene vi har trukket frem er representative illustrasjoner for hvor stor variasjon det er når det gjelder struktureringen av rammeplanenes emner etter dimensjonen fagintegreerte eller enkeltstående emner, og at rammeplanene i liten grad er bestemmende for de enkelte studieprogrammernes operasjonalisering av emner. Eksemplene viser også hvordan det kan være vanskelig å «spore» rammeplanenes emner og studiepoeng i studieprogrammene som i stor grad har fagintegreerte emner, samt at emnenavnene som benyttes i de forskjellige utdanningene og studieprogrammene varierer.

5 FELLES EMNER OG UNDERVISNING⁴

5.1 OM BAKGRUNNEN FOR FELLESELENE

Stortingsmelding 13 *Utdanning for velferd* (Kunnskapsdepartementet 2012) skriver:

Fra 1990-tallet har rammeplanene for de korte profesjonsutdanningene stilt krav om en felles innholdsdel. Hensikten har vært å stimulere til mer samordnet undervisning i felles fagstoff og trening i tverrfaglig samarbeid i utdanningsløpet. Dette har i liten grad blitt omsatt i praksis ved utdanningsinstitusjonene. En rapport utgitt av CAB-prosjektet i 2009 viser at av de over 60 helse- og sosialfaglige studieprogrammene på bachelornivå med rammeplan og krav til felles innholdsdel, har 2/3 ingen fellesundervisning eller tematisering av behovet for kjennskap til andre yrkesgrupper i sektoren. Av de øvrige har 40 % en eller annen form for fellesundervisning, men ikke lagt opp slik at den understøtter tverrprofesjonelt samarbeid. Bare 20 % av utdanningene har interaktiv fellesundervisning på tvers av to eller flere profesjonsutdanningene.⁵

(St.mld. 13 (2011-2012) 2012:44)

I rammeplanene for sosionomutdanning (2005:9) og barnevernspedagogutdanning (2005:10) står det å lese at omfanget «*av emnene i den felles innholdsdelen angir en felles minstestandard*», mens i Rammeplan for vernepleierutdanning (2005:4) står det i tilknytning til felles innholdsdel at «*det legges til grunn at institusjonene legger til rette for felles undervisning på tvers av utdanningene der det er mulig*».

5.2 FELLES EMNER OG UNDERVISNING

Det er fjorten høyskoler og universiteter som tilbyr studier innenfor to eller tre av BSV-utdanningene⁶. Basert på innsamlede fagplaner, gjennomlesning av emnebeskrivelser i de forskjellige fagplanene/studieprogrammene og andre relevante dokumenter funnet på utdanningsinstitusjoners internettsider, finner man stor variasjon mellom studiestedene om hvorvidt samme undervisningsemner benyttes i flere av studieprogrammene, og hvorvidt emnene gjennomføres som fellesundervisning med andre utdanningene. Ved noen av

---

⁴ Her er det gjort et tilsvarende og større arbeid tidligere i forbindelse med CAB-prosjektet- se Bjørke (Red.), Kvalifisering for tverrprofesjonelt samarbeid i helse og sosialsektoren-sluttrapport, 2012.

⁵ Rapporten fra CAB-prosjektet det vises til i utdraget ovenfor er Bjørke, G. (2009). Samarbeid på tvers av profesjonsgrenser: kvalifisering for tverrprofesjonelt samarbeid i helse- og sosialsektoren : CAB-prosjektet - delrapport I. [Oslo], Høgskolen i Oslo.

⁶ Høgskolene som kun har en av utdanningene er Høgskolen i Molde (HiM) og Høgskolen i Nord-Trøndelag (HiNT).

studiestedene er det ingen undervisningsemner som er felles, mens andre i relativt utstrakt grad benytter seg av fellesemner, med felles undervisning på tvers av utdanningene.

Høgskolen i Oslo og Akershus (HiOA) ser ikke ut til å ha noen fellesemner i de tre utdanningene, mens Høgskolen i Volda (HVO) og Universitetet i Nordland (UiN) på den annen side har halvparten av de obligatoriske studieemner felles for barnevernspedagog- og sosionomutdanningen. Høgskolen i Bergen har felles emner på tvers av helse- og sosialutdanningene, hvor studentene møtes til felles undervisning og «workshop», men hvor fellesemnene ikke gir egne studiepoeng, men «hentes» fra studentens eget studieprogram.

En kort beskrivelse av omfanget av felles studieemner ved de institusjonene som har to eller tre utdanninger følger her. Beskrivelsen tar utgangspunkt i de siste tilgjengelige studieprogrammene.

I de tilfellene hvor det eksplisitt uttrykkes at undervisningen i emnet skjer sammen med andre studieprogram er dette spesielt nevnt. At studieemnene er like er ikke ensbetydende med at undervisningen skjer samlokalisert selv når emnene er felles for flere studieprogrammer.

Tall i parentes viser til hvilket studieår/kulls fagplan informasjonen er hentet.

HiB (2013)	Høgskolen i Bergen tilbyr vernepleierutdanning og utdanning i sosialt arbeid. Disse utdanningene har tre felles studieemner hvor det gjennomføres felles undervisning og gruppearbeid. Undervisningen gis i løpet av en eller to uker. Fellesemnene er: <i>Felles-1 Etikk og kommunikasjon for helse og sosialfag (1. semester, 0 studiepoeng)</i> <i>Felles-2 Stats- og kommunalkunnskap, helse og sosialpolitikk for helse- og sosialfag (3. semester, 0 studiepoeng)</i> <i>Felles-3 Kommunikasjon, tverrfaglig samarbeid og konflikthåndtering for helse- og sosialfag</i>
HiH (2013)	Høgskolen i Harstad tilbyr vernepleierutdanning og barnevernspedagogutdanning. I fagplanen for barnevern (2013) står det i kap, 6.1: « <i>I deler av studiet gjennomføres det felles prosjekter og undervisning sammen med Høgskolens øvrige helse- og sosialfagutdanninger</i> ». Hvor mye faktisk felles undervisning kommer ikke frem av dokumentene. Utdanningen har utarbeidet egen fagplan for fellesdelen for sykepleie-, vernepleie- og barnevernsutdanningene. Ut fra denne ser det ut til at denne fagplanens innhold er integrert i de enkelte utdanningenes studieprogram. « <i>Studiepoengene er integrert inn i hver av fagplanene slik at studentene får uttelling for disse studiepoeng gjennom den enkeltes fagplans studieprogram</i> »
HiL (2013)	Høgskolen i Lillehammer har alle de tre utdanningene. Ut fra emneplanene ser det ikke ut som Sosialt arbeid og Barnevernsutdanningene har felles studieemner. Derimot når en ser nærmere på beskrivelsen av studieemnet <i>Forskning i eget felt</i> , som inngår både i vernepleier og sosialt arbeids emneplaner, står det at « <i>Noe av undervisningen i emne 8 vil</i>

	<i>bli gjennomført sammen med studenter fra bachelor i barnevern og bachelor i sosialt arbeid»⁷, men at emnet ikke er ferdig utviklet. Det er derfor uvisst om emnet vil ha felles pensum. I de eldre studieplanene ser det ikke ut til at det er fellesemner mellom noen av utdanningene.</i>
HiOA (2013)	Høgskolen i Oslo og Akershus tilbyr alle tre utdanningene. Utdanningene i Sosialt arbeid og Barnevernspedagogutdanningen skjer ved studiested Pilestredet, vernepleierutdanningen ved studiested Kjeller. Det er ingen felles emner i utdanningene.
HiSF (2013)	Høgskulen i Sogn og Fjordane tilbyr studier i alle tre BSV-utdanningene. Ut fra emneplanene har utdanningene to like felles emner i alle tre utdanningene. De felles studieemnene er: BSV5-100 Velferdssamfunnet BSV5-300 Bacheloroppgave.
HiST (2013)	Høgskolen i Sør-Trøndelag tilbyr alle tre utdanningene. Ingen emner er felles for noen av utdanningene.
HiT (2012)	Høgskolen i Telemark har utdanning i vernepleie og <i>Barnevern i et flerkulturelt samfunn</i> . Begge studieprogrammene har tre studieemner hver med samme emnenavn og hvor det ser ut som det er identiske pensumliste, men studieemnene har forskjellige emnekoder. Hvorvidt det gjennomføres felles undervisning fremkommer ikke i emnebeskrivelsene. Emnene er <i>-060-E2/070-E2 Utvikling og identitet (1.semester, 10 studiepoeng)</i> <i>-060-E3/070-E3 Samfunnsmessige rammebetingelser (2. semester, 10 studiepoeng)</i> <i>-060-E9/070-E9 Kritisk refleksjon (5. semester, 30 studiepoeng)</i>
HVO (2013)	Høgskulen i Volda har i stor grad lagt opp til felles emner i de to sosialarbeiderutdanningene de tilbyr. Ut fra studieplanen er det kun to av de obligatoriske emnene som <i>ikke</i> er felles. Totalt utgjør disse to emnene 60 studiepoeng i hver av utdanningene, noe som tilsvarer halvparten av all obligatoriske emner. De to profesjonsspesifikke emnene med egne (emnekoder) i programmet Sosialt arbeid, barnevernspedagog er: <i>-SABVP125 Utfordringer i yrkesfeltet- barnevernspedagog (4. semester, 30 studiepoeng)</i> <i>-SABVP235 Klientretta tema, integreringsemne og bacheloroppgåve (6.semester, 30 st.p)</i> De to profesjonsspesifikke emnene (med egne emnekoder) i Sosialt arbeid, sosionom er: <i>-SASOS125 Utfordringer i yrkesfeltet-sosionom (4.semester, 30 studiepoeng)</i> <i>-SASOS235 Klientretta tema, integreringsemne og bacheloroppgåve (6.semester, 30 st.p)</i>
HiØ (2013)	Høgskolen i Østfold tilbyr utdanning i de tre sosialfaglige utdanningene, alle i Fredrikstad. I studieprogrammet til utdanningene er det tre fellesemner. Disse er <i>-Innføring i profesjonell kommunikasjon, tverrprofesjonell samhandling og etikk</i> Fra emnebeskrivelsen: « <i>Deltakelse i basisgrupper, seminarer og arbeid med gruppeoppgavene tar sikte på å dekke ferdighetsmålene. Gruppene er tverrfaglige og nedsettes av høgskolen</i> ». <i>-HSBSO20308 Psykisk helse, barnevern og familiearbeid (kun for barnevern og sosial arbeid)</i> <i>-HSABSV30111 Kunnskapsbasert praksis i spenningsfeltet mellom individ og samfunn.</i> Dette siste emne er et obligatorisk emne som gjennomføres med felles undervisning for bachelorstudiene i arbeids- og velferdssag, bioingeniørfag, barnevern, sosialt arbeid, sykepleie og vernepleie.
UiA (2013)	Universitetet i Agder tilbyr to studier; Sosionomutdanning og vernepleierutdanning. Studiestedene er hhv i Kristiansand og Grimstad. Det er ingen felles emner eller felles

⁷ <http://www.hil.no/content/view/full/40797/language/nor-NO>, lest 26.05-2013

	<p>pensum, men noen av emnene i sosionomutdanningen kan tas som enkeltemner for studenter utenom program. Dette gjelder blant annet <i>emnene Samfunnsvitenskapelig metode, Organisasjonsteori og analyse</i> og emnet <i>Etikk, dømmekraft og profesjonsutøvelse</i>.</p>
UiN (2013)	<p>Universitetet i Nordland tilbyr Barnevernspedagogutdanning i Bodø (heltid), sosionomutdanning i Bodø (fulltid), samt deltids sosionomutdanning både i Stokmarknes og i Mo i Rana. Vi har kun sett på heltidsutdanningene ved Bodø.</p> <p>5 av 10 obligatoriske emner i sosionom- og barnevernstudningene ved Bodø gis som fellesundervisning. Tilsvarende 90 av 180 studiepoeng. Disse er:</p> <ul style="list-style-type: none"> -<i>Dannelsessesemester (1. semester, 30 studiepoeng)</i> -<i>Sosialt arbeid II (3. og 4. semester, 30 studiepoeng)</i> -<i>Sosialt arbeid III (5. semester, 10 studiepoeng)</i> -<i>Sosialt arbeid IV (sjette semester, 10 studiepoeng)</i> -<i>Innføring i samfunnsvitenskapelig metode (10 studiepoeng)</i> <p>I tillegg undervises det i tre valgfrie emner for de sosialfaglige utdanningene.</p>
UiS (2013)	<p>Universitetet i Stavanger tilbyr to studier; Barnevern og Sosialt arbeid (Sosionom). Studiene har hhv 7 og 8 studieemner, hvorav to emner er felles for begge utdanningene. Dette er:</p> <ul style="list-style-type: none"> -<i>Examen philosophicum – IS (1. semester, 10 studiepoeng)</i> -<i>Velferdssamfunn, velferdspolitik og velferdsrett I (2. Semester, 20 studiepoeng)</i>
UiT (tidl. HiF) (2012)	<p>Universitetet i Tromsø (tidl. Høgskolen i Finnmark) har utdanningene Sosialt arbeid og Barnevern. Det fremkommer ikke av fagplanene hvilke deler av utdanningen/ emnene som er felles for disse, men i fagplanen for sosialt arbeid (2012⁸) står det at «Forelesningene vil foregå enten studievis, felles for bachelor i barnevern og bachelor i sosialt arbeid eller i mindre grupper».</p> <p>Omfanget av den felles undervisning fremkommer ikke i emneplanene/beskrivelsene.</p>

Dette viser at av de tretten utdanningsinstitusjonene som har to eller tre av BSV-utdanningene er det kun tre hvor det ikke er felles emner eller undervisning. I de tilfeller hvor det gjennomføres fellesundervisning er det i hovedsak felles for sosionom - og barnevernspedagogutdanningene, men det forekommer også fellesundervisning og gruppearbeid på tvers av helse- og sosialutdanningene. Oversikten viser også at omfanget av felles emner, der hvor dette gis, varierer fra at halvparten av studiepoengene kommer fra felles emner, til noen få dager i løpet av studieprogrammet.

⁸ http://www.hifm.no/nor/www_hifm_no/www_hifm_no/studier-1/studietilbud-2013_2014/resultat/?&displayitem=390&module=studieinfo&type=studie&subtype=2, lest 26.06.13

6 OMFANG AV VALGFAG OG MULIGHETER FOR UTENLANDSOPPHOLD

Med valgfag forstås her der hvor studentene må velge ett av flere emner , og hvor dette er en del av det ordinære studieløpet. En gjennomgang av studieprogrammene viser at langt fra alle opererer med valgfag. Dersom studenter ikke benytter seg av mulighetene for utenlandsopphold, der dette er mulig, er det kun to av 11 barneverns-pedagogutdanninger som har valgfag i det ordinære studieløpet. Blant sosionom-utdanningene er tilsvarende tall fire av 12, mens ingen av vernepleierutdanningene har valgfag i det ordinære studieløpet.

I varierende grad har studieprogrammene lagt til rette for utenlandsopphold. De fleste studieprogrammene gir studentene mulighet for utenlandsopphold, men tidspunkt og varighet varierer. Det er for øvrig verdt å merke seg at i noen tilfeller gjennomføres utenlandsopphold sammen med andre studieprogram. Dette gjelder eksempelvis sosionom og barnevernsutdanningene ved HiOA, som i det ordinære studieløpet ikke har noen felle studieemner.

Oversikten nedenfor tar utgangspunkt i fagplanene for kull 2013 (innhentet pr. internett 20130823) og viser hvorvidt studieprogrammene har valgfag i det ordinære studieløpet og der mulighetene for utenlandsopphold er kommentert særlig.

6.1 BARNEVERNSPEDAGOGUTDANNINGENE

Kun to av 11 barnevernspedagogutdanninger som har valgfag i det ordinære studieløpet. Ni av 11 studieprogrammer tilbyr mulighet for utenlandsopphold.

HiH	180 studiepoeng obligatorisk. Fjerde semester kan tilbringes ved studiested i utlandet.
HiL	180 studiepoeng obligatorisk. Muligheter for delstudier i utlandet i tredje studieår.
HiOA	170 studiepoeng obligatorisk. Studenten må velge ett av flere aktivitetsfag. I tillegg kan studenten velge å gjennomføre prosjektperioden i 2. studieår eller praksisperioden i 3. studieår i utlandet. Prosjektperioden i 2. studieår vil da inngå i Child Welfare and Creative Methods in Social Work (30 studiepoeng). Praksisperioden i 3. studieår i utlandet må være av minst 3 måneders varighet.
HiSF	180 studiepoeng obligatorisk. Studentene kan ta Global Knowledge (30sp) i stedet for Praksis i barnevern (30 sp). Emnet innbefatter teoriundervisning ved HiSF og praksis i Zambia.
HiST	180 studiepoeng obligatorisk.
HiT	180 studiepoeng obligatorisk. Muligheter for 12 uker praksis i utlandet.
HVO	180 studiepoeng obligatorisk.

HiØ	180 studiepoeng obligatorisk. Utveksling og praksisstudier mulig inntil ett semester.
UiN	170 studiepoeng obligatorisk. 10 studiepoeng valgfag <i>Valgemner (ett av følgende skal velges)</i> : - Forebyggende arbeid med barn og unge, 15 studiepoeng - Sosialt arbeid med mennesker med sammensatte behov, 15 studiepoeng - Community Work from an International Perspective, 15 studiepoeng Studentene kan søke om å gjennomføre praksisperioden utenlands.
UiS	180 studiepoeng obligatorisk. Det er muligheter for utenlandsopphold, men nærmere spesifisering er ikke oppgitt på nettsidene.
UiT (HiF)	180 studiepoeng er obligatorisk. Studentene kan ha utenlandsopphold av 3-6 måneders varighet som en del av studieløpet enten i forbindelse med praksis eller teoribaserte kurs i tredje og fjerde semester.

6.2 SOSIONOMUTDANNINGENE

Ved sosionomutdanningene er det fire av 12 studieprogram som har valgfag i det ordinære studieløpet, mens Seks studieprogrammer tilbyr muligheter for utenlandsopphold.

HiL	180 studiepoeng obligatorisk. Praksis tredje semester kan tas i utlandet.
DHS	170 studiepoeng obligatorisk, 10 studiepoeng valgfag: Valgemner- (alle 10 sp.) - Barnevern - Diakonalt sosialt arbeid - Sosialt arbeid i rusfeltet - Samarbeid med frivillige med særlig fokus på eldre - International social work
HiB	165 studiepoeng obligatorisk, 15 studiepoeng valgfag/emner: <i>Valgemner (ett av følgende skal velges)</i> : - Forebyggende arbeid med barn og unge, 15 studiepoeng - Sosialt arbeid med mennesker med sammensatte behov, 15 studiepoeng - Community Work from an International Perspective, 15 studiepoeng Utdanningen gir «studentene muligheter til å få en fordypning i internasjonal sosialt arbeid, gjennom en kombinasjon av internasjonale nettbaserte kurs som del av en virtuell campus, praksis eller teoristudier utenlands og en bacheloroppgave på engelsk i et komparativt internasjonalt perspektiv.» ⁹
HiOA	170 studiepoeng obligatorisk. 10 studiepoeng valgfag. Studentene kan velge blant de emner institutt for sosialfag til enhver tid tilbyr. [Hvilke dette er p.t. er ikke undersøkt]. I tillegg kan studenten velge å gjennomføre prosjektperioden i 2. studieår eller praksisperioden i 3. studieår i utlandet. Prosjektperioden i 2. studieår vil da inngå i Child Welfare and Creative Methods in Social Work (30 studiepoeng). Praksisperioden i 3. studieår i utlandet må være av minst 3 måneders varighet.

⁹ <http://student.hib.no/fagplaner/ahs/fagplan.asp?kode=SOS>

HiSF	180 studiepoeng obligatorisk. Studentene kan ta Global Knowledge (30sp) i stedet for Praksis i sosialt arbeid (30 sp). Emnet innbefatter teoriundervisning ved HiSF og praksis i Zambia.
HiST	180 studiepoeng obligatorisk
HVO	180 studiepoeng obligatorisk.
HiØ	180 studiepoeng obligatorisk. Utdveksling og praksisstudier mulig inntil ett semester.
UiA	180 studiepoeng obligatorisk
UiN	170 studiepoeng obligatorisk. 10 studiepoeng valgfag. Valgemner- (alle 10 sp.) -Community work -Flerkulturelle utfordringer i velferdsstaten -Funksjonshemming og samfunn 1
UiS	180 studiepoeng obligatorisk. Praksis i fjerde semester kan avvikles i utlandet.
UiT (HiF)	180 studiepoeng obligatorisk.

6.3 VERNEPLEIERUTDANNINGENE

Ingen av de ordinære studieprogrammene løp har valgfag, mens fire av 12 gir mulighet for utenlandsopphold.

DHS	180 studiepoeng obligatorisk
HiB	180 studiepoeng obligatorisk
HiH	180 studiepoeng obligatorisk- men kan ta inntil et semester i utlandet
HiL	180 studiepoeng obligatorisk
HiM	180 studiepoeng obligatorisk
HiNT	180 studiepoeng obligatorisk- men et semester med praksis og teori (30 sp) kan tas i USA
HiOA	180 studiepoeng obligatorisk- ingen valgfag
HiSF	180 studiepoeng er i utgangspunktet obligatorisk, men studentene kan velge Global Knowledge (30sp) i sjette semester i stedet for praksis (15 sp) og prosjektpraksis (15sp). Emnet innbefatter teoriundervisning ved HiSF og praksis i Zambia.
HiST	180 studiepoeng obligatorisk
HiT	180 studiepoeng obligatorisk- men praksis i utlandet (12 uker) kan tilrettelegges for studenter i tredje studieår.
HiØ	180 studiepoeng obligatorisk. Utdveksling og praksisstudier mulig inntil ett semester.
UiA	180 studiepoeng obligatorisk

Dette viser at studieprogrammene i varierende grad gir rom for valgfag og muligheter for utenlandsopphold. Mest pre-definert er vernepleierutdanningene som normalt ikke opererer med valgfag. Det er sosionomutdanningene som oftest gir rom for valgfag, mens det er barnevernspedagogutdanningene som oftest gir rom for utenlandsopphold.

7 PRAKSISPERIODENE

Rammeplanen benytter seg av begrepet praksis, som en fellesbenevnelse på *praksisstudier* og *ferdighetstrening*. Begrepet *praksisstudier* sikter til praksis utenfor utdanningsinstitusjonene med kontakt med bruker eller klient, mens *ferdighetstrening* sikter til trening og øvelser inne på utdanningsinstitusjonen. For alle de tre utdanningene skal praksisperiodene knyttes til hovedemnene i utdanningene.

Barnevernspedagog- og sosionomutdanningen har begge krav om 42 studiepoeng praksis, hvorav 30 studiepoeng skal være praksisstudier med brukerkontakt.

Vernepleierutdanningen skal ha 60 studiepoeng praksis, hvorav 48 studiepoeng skal være praksisstudier med direkte brukerkontakt.

For BSV –utdanningene er det ingen føringer i rammeplanene for når i studiet praksisperiodene skal gjennomføres, noe som åpner for variasjon i når i studieløpet praksisperiodene er lagt.

7.1 PRAKSISPERIODENES TIDSPUNKT I BARNEVERNSPEDAGOGUTDANNINGENE¹⁰

Både antall praksisperioder og tidspunkt for praksis varierer i de elleve barnevernspedagogutdanningene. Som det fremgår av oversikten nedenfor, som baserer seg på kull 2013, har fem av utdanningene kun en praksisperiode (HiL, HVO, UiN, UiT og UiS), mens fem har to. Barnevernspedagogutdanningen ved Høgskolen i Sogn og Fjordane ser ut til å være det eneste studiet som har en kort introduksjonspraksis i andre semester, mens hovedperioden av praksis foregår i fjerde semester.

Barnevern	1.sem.	2.sem.	3.sem.	4.sem.	5.sem.	6.sem.
HiH		x (10)			x (24)	
HiL					x (30)	
HiOA		x (15)			x (18)	
HiSF		x(3)		x(28)		
HiST		x (12)			x(24)	

¹⁰ Tallene i parentes er oppgitt eller beregnet studiepoeng. Beregning av studiepoeng er basert på at 1 uke praksis=1,5 studiepoeng (jf Grønn, 2010; Grønn, T. (2010). Fokus på praksisstudier og kvalitetssikring av praksis. Oslo, Høgskolen i Oslo.

0). Det er ikke tatt hensyn til evt. ferie eller studiedager som kommer i fratrett i løpet av praksisperioden. Antall studiepoeng i oversikten kan derfor avvike noe fra hva utdanningene legger til grunn. Opplysninger om praksisperiodene lengder er hentet fra institusjonenes oppgitte opplysninger på internett eller fagplaner.

HiT			x (16)			x(16)
HVO					x (30)	
HiØ ¹¹	X(1,5)	X(1,5)	x (12)			x (18)
UiN					x (30)	
UiS				x (30)		
UIT (HiF)			x (30)			

7.2 PRAKSISPERIODENES TIDSPUNKT I SOSIONOMUTDANNINGENE

Både antall perioder og tidspunkt for praksis varierer mellom utdanningene. Seks utdanninger har ett semester med praksis, mens fem har to, og da rimelig likt fordelt mellom to semestre. Høgskolen i Sør-Trøndelag ser ut til å ha en kortere periode i andre semester og en lengre periode i femte semester. Universitetet i Tromsø (Høgskolen i Finnmark) og Diakonhjemmet Høgskole har all praksis lagt til tredje semester.

Sosionom	1.sem.	2.sem.	3.sem.	4.sem.	5.sem.	6.sem.
DHS			x (25)			
HiB		x (15)			x (19.5)	
HiL				x (30)		
HiOA		x (12)			x (18)	
HiSF				x (30)		
HiST		x (6)			x (30)	
HVO					x (30)	
HiØ			x (12)			x (18)
UiA					x (30)	
UiN				x (30)		
UiS				x (30)		
UIT (HiF)			x (30)			

7.3 PRAKSISPERIODENES TIDSPUNKT I VERNEPLEIERUTDANNINGENE

Både antall perioder og når i studieløpet praksisperiodene er lagt varierer fra institusjon til institusjon. Høgskolen i Sogn og Fjordane og Høgskolen i Sør-Trøndelag er de eneste med praksis kun i to semestre. Oversikten nedfor viser hvor hver av institusjonene har lagt praksisperiodene.

Vernepleie	1.sem.	2.sem.	3.sem.	4.sem.	5.sem.	6.sem.
DHS		x (15)		x (15)	x (20)	
HiB		x (15)	x (7.5)	x (7.5)	x (7.5)	x(7.5)

¹¹ Studentene er mentorer for ett barn 2 timer/uke i perioden oktober til mai, og møtes minst 20 ganger. Ut fra vår studiepoengberegning tilsvarer dette totalt 3 studiepoeng. Ved Høgskolen i Østfold beregnes det som praksis tilsvarende 5 studiepoeng.

HiH		x (18)		x (15)	x (16)	
HiL		x (15)		x (20)	x(15)	
HiM	x (7.5)	x(4.5)	x (10.5)	x (15)		x (16.5)
HiNT		x (15)		x (15)		x (18)
HiOA		x (10)		x(20)	x(10)	x (15)
HISF				x (30) ¹²		X (15)
HiST				x (30)	x (15)	
HiT			x (16)	x (16)		x(16)
HiØ		x (12)	x (12)			x (19.5)
UiA		x (8)	x (12)		x (27)	

7.4 MULIGHETER FOR Å HA PRAKSIS SAMMEN MED ANDRE BSV-UTDANNINGER.

Rammeplanene for BSV-utdanningene peker på at studentene skal opparbeide seg tverrfaglig og tverrsektoriell kompetanse, men angir i liten grad hvordan dette skal gjøres. Praksisperiodene i studiene er en mulighet hvor denne kompetansen kan opparbeides, blant annet gjennom at studenter fra forskjellige utdanninger ved samme institusjon kan ha praksis sammen. En forutsetning for det vil da være at praksisperiodene er lagt tidsmessig sammen med praksisperiodene for minst en av de andre BSV-utdanningene. Dette ser ut til i liten grad være tilfelle.

Tabellen nedenfor viser en oversikt over praksisperiodene ved de utdanningsinstitusjonene som tilbyr to eller tre av BSV-utdanningene ut fra semester.

Det man kan se er at ved en del utdanningsinstitusjoner er praksisperiodene ved de forskjellige studieprogrammene lagt i samme semester. Det kan derfor være muligheter for at studenter vil kunne ha praksis sammen. Dette ser ut til å gjelde alle de tre BSV-utdanningene ved HiOA, HiØ og ved flere av de andre institusjonene som tilbyr to av utdanningene.

Men denne oversikten er for grovmasket for å kunne si at det faktisk er slik. Siden flere av praksisperiodene er av kortere varighet kan de være lagt tidsmessig forskjellig innenfor samme semester, slik tilfelle er ved barnevernspedagog- og sosionomutdanningene ved HiOA. Der gjennomføres praksisperioden i begge utdanningene i samme semester, men tidsmessig forskjøvet i forhold til hverandre. Hvorvidt dette er tilfelle ved de andre utdanningene har vi ikke kartlagt.

¹² Fordelt på to praksisperioder innenfor samme semester

UTDANNINGSINSTITUSJON	UTDANNING	1.sem	2.sem.	3.sem.	4.sem.	5.sem.	6.sem.
DHS	Sosionom			x (25)			
DHS	Vernepleie		x (15)		x (15)	x (20)	
HiB	Sosionom		x (15)			x (19.5)	
HiB	Vernepleie		x (15)	x (7.5)	x (7.5)	x (7.5)	x(7.5)
HiH	Barnevern		x (10)			x (24)	
HiH	Vernepleie		x (18)		x (15)	x (16)	
HiL	Barnevern					x (30)	
HiL	Sosionom				x (30)		
HiL	Vernepleie		x (15)		x (20)	x(15)	
HIOA	Barnevern		x (15)			x (18)	
HIOA	Sosionom		x (12)			x (18)	
HIOA	Vernepleie		x (10)		x(20)	x(10)	x (15)
HISF	Barnevern		x(3)		x(28)		
HISF	Sosionom				x (30)		
HISF	Vernepleie				x (30)		
HIST	Barnevern		x (12)			x(24)	
HIST	Sosionom		x (6)			x (30)	
HIST	Vernepleie				x (30)	x (15)	
HiT	Barnevern			x (16)			x(16)
HiT	Vernepleie			x (16)	x (16)		x(16)
HVO	Barnevern					x (30)	
HVO	Sosionom					x (30)	
HiØ	Barnevern	x (1,5)	x (1,5)	x (12)			x (18)
HiØ	Sosionom			x (12)			x (18)
HiØ	Vernepleie		x (12)	x (12)			x (19.5)
UiA	Sosionom					x (30)	
UiA	Vernepleie		x (8)	x (12)		x (18)	
UiN	Barnevern					x (30)	
UiN	Sosionom				x (30)		
UiS	Barnevern				x (30)		
UiS	Sosionom				x (30)		
UiT (HiF)	Barnevern			x (30)			
UiT (HiF)	Sosionom			x (30)			

8 SOSIALFAGLIG FORSTÅELSE OG LÆRINGSMÅL

Nedfelles de enkelte utdanningenes forståelse av sosialfaglig kompetanse og arbeide i de enkelte fagplanene, og i så fall, varierer denne forståelsen mellom de forskjellige BSV-utdanningene og de forskjellige institusjonene?

Ved gjennomlesning av fagplanene er det i liten grad mulig å spore forskjeller i forståelsen av sosialfaglig kompetanse mellom de forskjellige utdanningene. Fagplanene opererer i det vesentligste med generelle formuleringer om formålet med utdanningen og tilhørende læringsmål, men det skrives i liten grad utdypende om forståelsen av fagfeltet de utdanner studenter til. I flere av fagplanene er beskrivelsene av læringsmålene nærmest hentet rett fra den respektive rammeplanen.

Fagplanenes beskrivelser av læringsmålene er derfor i hovedsak relativt likelydende, og er dermed i liten grad egnet til å se på eventuelle forskjeller mellom utdanningenes forståelse av feltet.¹³ Dette ser også ut til å gjelde de av studieprogrammene hvor institusjonene selv skriver at de har en særlig innretning mot noen sider av yrkesfeltet. Disse uttrykte «nisjene» eller innretningene ser ut til kun å finnes i fagplanene fra noen av sosionom- og barnevernsutdanningene, og gjenspeiles til en viss grad også i hvilket navn utdanningsinstitusjonene har på studieprogrammene.

Innenfor barnevernspedagogutdanningene gjelder dette Høgskolen i Telemark, som kaller studieprogrammet *Barnevern i et flerkulturelt samfunn* og Høgskolen i Finnmark, som skriver at studiet har en særlig innretning mot kulturalanalytisk kompetanse og fokus på nordområdene. Det er allikevel ikke lett å se at dette nedfelles i noen av de overordnede læringsutbyttebeskrivelsene de presenterer i fagplanene.

Innenfor sosionomutdanningene heter utdanningen ved Høgskolen i Sør-Trøndelag *Bachelor i sosialt arbeid- fordypning i interkulturelt og internasjonal sosialt arbeid*. HiOA beskriver i sin fagplan for sosionomutdanningen at de har et spesielt fokus på storbyproblematikk. Men

---

¹³ Vernepleierutdanningen ved Høgskolen i Molde peker seg ut som ett unntak, hvor det er relativt utfyllende beskrivelser av begrunnelsen og arbeidsmetodene for vernepleierutdanningen og vernepleieryrket. Dette studieprogrammet har også svært mange studieemner (21) pluss fem «gjennomgående emner», som er beskrevet i fagplanen.

heller ikke her er disse aspektene veldig fremtredende i læringsutbyttebeskrivelsene, selv om det i noen enkeltpunkter henvises til disse fokusområdene.

Vi har ikke sett nøyere på hvordan mer spesielle innretninger av studiene påvirker sammensetningen av emnene eller pensum, men inntrykket er at dette ikke kommer tydelig frem i struktureringen av de enkelte studieprogrammene. Bachelorprogrammet i Barnevern i et flerkulturelt samfunn ved Høgskolen i Telemark, har ut fra det vi kan se ingen studieemner som eksplisitt knyttes til «flerkulturalitet».

Ved Høgskolen i Volda heter sosionomutdanningen *Bachelor i sosialt arbeid*, bli *sosionom* eller *barnevernspedagog*. Begge utdanningene knyttes eksplisitt til «sosialt arbeid», noe som gjenspeiler at en stor andel av emnene er samordnet og undervises i samlet for begge studieprogrammene. I studieplanene for kull 2013 benytter Høgskolen i Volda også helt identiske beskrivelser av hvilke perspektiver og kompetanser institusjonen anser som særlig sentrale innenfor barnevernspedagog- og sosionomutdanningene. Også i beskrivelsene av læringsutbytter i form av kunnskap, ferdigheter og generell kunnskap benytter de seg av nærmest identiske formuleringer.

9 PENSUMLISTENE

En gjennomgang av pensumlistene kan si noe om det gjennomgående er den samme litteraturen som leses innen samme type utdanning, men også om samme litteratur leses på tvers av BSV-utdanningene. Det kan også fortelle om spesifikke emner kan knyttes til bestemte bøker.

Innhenting av pensumlistene har hovedsakelig vært gjort via nettsidene og dette har gitt noen utfordringer, blant annet fordi ikke alle pensumlister har vært fullt ut tilgjengelige. For to av sosionom- og barnevernspedagogutdanningene og for en vernepleierutdanning har ingen deler av pensumlistene vært tilgjengelige¹⁴.

Det foregikk også revisjoner av studieemner ved noen av utdanningsinstitusjonene, og dermed var ikke pensumlistene ferdige og lagt ut på nettsidene. Dette gjelder spesielt i de tilfellene hvor selve studieprogrammet har vært endret, i betydningen at kombinasjonen av emner er forandret for nye kull av studenter. Dette gjaldt flere utdanningsinstitusjoner.

For noen utdanningsinstitusjoner og studieprogrammer har det kun vært mulig å innhente pensumlistene for *ett eldre kulls treårige studieløp*, eksempelvis studentkullet som avsluttet studiet våren 2013. For andre har det kun vært mulig å finne pensumlister for det aktuelle *studieåret*, slik at pensumlistene som er innhentet gjelder alle emner som det undervises i det ene studieåret (men da for tre studiekull). Begge disse forholdene skaper usikkerhetsmomenter ved sammenlikningen av pensum på tvers av utdanningsinstitusjoner. Det kan dermed være at blant annet endringer som har skjedd ikke er fanget opp gjennom vår innhenting av pensum.

Pensumlistene er for øvrig knyttet til spesielle studieemner, og i og med at utdanningene strukturerer studieemnene svært forskjellig har dette gjort sammenlikningen svært vanskelig.

En siste praktisk utfordring vi har møtt på i forbindelse med innhenting av pensumlistene, er at listene er ulikt utformet med tanke på blant annet referansestil, og svært mange av

---

¹⁴ For oversikt over hvilke pensumlister vi har sett på se vedlegg.

utdanningene har ikke samlede pensumlister, noe som har gjort at listene har måttet bli manuelt håndtert og lagt i Excel-filer for analyser.

Samlet, med stort og smått utgjorde pensumlistene i underkant av 5000 linjer. Svært mange av pensumbidragene er artikler og enkeltstående kapitler eller korte utdrag fra bøker. Mange av pensumbidragene var representert med flere deler eller kapitler flere ganger innen hvert studieprogram. Slik sett fremstår pensumlistene for de fleste av studieprogrammene som relativt fragmenterte når en leser disse.

Rekken av vanskeligheter med håndteringen av pensumlister gjorde at vi forsøkte å identifisere sentrale og/eller hovedbøker innenfor hver av utdanningene. Dette ble gjort dels på bakgrunn av tidligere kjennskap til bøker brukt som pensum innenfor BSV-utdanningene (blant annet bøker skrevet av toneangivende fagpersoner), og dels gjennom å identifisere bøkene hvor hele eller store deler av disse var representert i pensum. Kriteriet for hovedbok ble definert som de hvor hele eller mer enn 100 sider var identifisert brukt ved en utdanningsinstitusjon i løpet av de tre studieårene eller innenfor ett emne. Det skal dog påpekes at dette ble gjort manuelt, og det foreligger derfor en del usikkerhet i forhold til dette.

Totalt identifiserte vi 41 bøker som vi oppfattet som hovedbøker eller sentrale innenfor fagene sosialpedagogikk, sosialt arbeid og habilitering/rehabilitering. Det er for øvrig ikke gitt at de forskjellige bøkene nødvendigvis er et uttrykk for fragmentering, da forfatterne kan ha den samme forståelsen av fagene. Nøyere lesing av bøkene vil kanskje kunne gi bedre grunnlag for å si noe om dette.

9.1 SAMME PENSUMBIDRAG INNENFOR SAMME UTDANNING PÅ TVERS AV UTDANNINGSINSTITUSJONER?

Innenfor hver enkelt av utdanningene er det et visst sammenfall av hvilken litteratur som er knyttet til utdanningenes kjernefag (sosialpedagogikk, sosialt arbeid og habilitering/rehabilitering) og metoder de forskjellige studieprogrammene benytter seg av.

Innenfor barnevernspedagogutdanningene er Bunkholdt og Sandbæks (2008) bok *Praktisk barnevernsarbeid*, representert i alle de tilgjengelige studieprogrammenes pensumlister. Boken *Miljøterapi med barn og unge – organisasjonene som terapeut* (Larsen 2004) er i 8 pensumlister, og to bøker i 7 av studieprogrammene. Ellers ser det ikke ut som det er større overlapp.

Innenfor sosionomutdanningen er det flere av bøkene som benyttes i mer enn halvparten av studieprogrammene hvor vi har tilgjengelige pensumlister (10 av 12 studieprogram), og to bøker vurdert som knyttet til faget sosialt arbeid er representert i 9 av 10 tilgjengelige lister. Dette er Hutchinsons *Samfunnsarbeid- mobilisering og deltagelse i sosialfaglig arbeid* (2010) og Shulmans *Individer og familier* (2003).

Innenfor vernepleierutdanningene er det en bok som står på 10 av pensumlistene, Gundersen og Moynahans *Nettverk og sosial kompetanse* 2006, en på 9 av pensumlistene, Linde & Nordlunds *Innføring i profesjonelt miljøarbeid* 2006 og flere bøker finner vi i fem til syv av pensumlistene.

9.2 SAMME PENSUMBIDRAG PÅ TVERS AV BSV-UTDANNINGER?

Det er spesielt innenfor temaet barnevern det forekommer bidrag som gjenfinnes i både sosionom- og barnevernspedagogutdanningene. *Praktisk barnevernsarbeid* (Bunkholdt og Sandbæk 2008), er å finne på 10 av barnevernspedagogutdanningene og 8 av sosionomutdanningenes pensumlister. Ellers ser det ut som det er relativt lite overlapp på tvers av utdanningene. Unntakene er ved de utdanningene store deler av studieprogrammene er like og undervises i sammen, slik som ved Høgskolen i Volda.

Når det gjelder pensumlitteraturen innenfor fagene juss og rettslære, samfunnsvitenskapelige emner og etikk har vi ikke gjort systematiske søk. Det fremstår allikevel ganske entydig at det innenfor disse emnene er relativt stor grad av overlapp av litteratur ikke bare på tvers av utdanningsinstitusjoner, men også innenfor hver utdanningsinstitusjon og på tvers av BSV-utdanningene. Et eksempel er boken *Velferdsstaten i endring- norsk helse- og sosialpolitikk ved starten av et nytt århundre*

(Stamsø (red.) 2009), som er å finne i 24 av 29 av våre pensumlistene. Et annet eksempel er boken i *Gode fagfolk vokser- personlig kompetanse i arbeid med mennesker* (Skau, 2011), som er å finne i 21 av listene. Slik sett ser det ut som rammeplanenes felles emner kan virke samlende og skape en felles forståelse på tvers av utdanningsinstitusjon og de tre BSV-utdanningene.

REFERANSER

Bjørke, G. (2009). Samarbeid på tvers av profesjongrensener: kvalifisering for tverrprofesjonelt samarbeid i helse- og sosialsektoren : CAB-prosjektet - delrapport I. Oslo, Høgskolen i Oslo.

Grønn, T. (2010). Fokus på praksisstudier og kvalitetssikring av praksis. Oslo, Høgskolen i Oslo.

Kunnskapsdepartementet (2012). St.meld nr 13 (2011-2012): Utdanning for velferd. Oslo, Kunnskapsdepartementet.

Utdannings- og forskningsdepartementet (2005). Rammeplan for 3-årig sosionomutdanning. Oslo, Utdannings- og forskningsdepartementet.

Utdannings- og forskningsdepartementet (2005). Rammeplan for vernepleierutdanning. Oslo, Utdannings- og forskningsdepartementet: 12 s.

Utdannings- og forskningsdepartementet (2005). Rammeplan og forskrift for 3-årig barnevernspedagogutdanning. Oslo, Utdannings- og forskningsdepartementet: 36 s.

VEDLEGG

FORKORTELSER PÅ UTDANNINGSINSTITUSJONERS NAVN BENYTTET I NOTATET.

Forkortelse	Fullt navn
DHS	Diakonhjemmet
HiB	Høgskolen i Bergen
HiH	Høgskolen i Harstad
HiL	Høgskolen i Lillehammer
HiM	Høgskolen i Molde
HiNT	Høgskolen i Nord-Trøndelag
HiOA	Høgskolen i Oslo
HiSF	Høgskolen i Sogn og Fjordane
HiST	Høgskolen i Sør-Trøndelag
HiT	Høgskolen i Telemark
HiØ	Høgskolen i Østfold
HVO	Høgskolen i Volda
UiA	Universitetet i Agder
UiN	Universitetet i Nordland
UiS	Universitetet i Stavanger
UiT (HiF)	Universitetet i Tromsø (Høgskolen i Finnmark)

OVERSIKT OVER INNHENDEDE PENSUMLISTER

Barnevern	Komplett/ukomplett	Studieår/kull
HiH	komplett	kull 2011
HiL	komplett	kull 2012
HiOA	komplett	kull 2012
HiSF	komplett	kull 2012
HiST	komplett	kull 2012
HiT	nærmest komplett-mangler 40 studiepoeng	studieåret 2012/2013
HVO	nærmest komplett- mangler Innføring i samfunnsvitenskapelige emner	studieåret 2012/2013
HiØ	komplett	kull 2012
UiN	Ikke tilgjengelig	
UiS	nærmest komplett- mangler forskningsmetode	kull 2013
UiT (HiF)	Ikke tilgjengelig	

Sosionom	Komplett/ukomplett	Studieår/kull
DHS	komplett	studieåret 2012/2013
HiB	Nærmest komplett -mangler fellesdelemer og valgfag	kull 2012
HiL	komplett	kull 2011
HiOA	komplett	kull 2012
HiSF	komplett	kull 2013
HiST	komplett	kull 2012
HVO	nærmest komplett- mangler Innføring i samfunnsvitenskapelige emner	2012/2013
HiØ	nærmest komplett- mangler bacheloroppgave og praksis 3. år	kull 2012
UiA	komplett	2012/2013
UiN	Ikke tilgjengelig	
UiS	komplett	kull 2013
UiT (HiF)	Ikke tilgjengelig	

Vernepleie	Komplett/ukomplett	Studieår/kull
DHS	komplett	kull 2011
HiB	komplett	kull 2012
HiH	komplett	kull 2011
HiL	nærmest komplett	kull 2011
HiM	ikke tilgjengelig	
HiNT	komplett	kull 2011
HiOA	komplett	kull 2010
HiSF	komplett	kull 2012
HiST	komplett	kull 2013
HiT	komplett	kull 2011
HiØ	komplett	kull 2012
UiA	nærmest komplett- mangler to emner	studieåret 2012/2013